

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Musiikin koulutusohjelma

Teemu Rämö

VAIHTOEHTOISTEN KITARAN VIREIDEN KÄYTTÄMINEN
TYÖKALUNA KAPPALEIDEN TEOSSA

Opinnäytetyö
Joulukuu 2017

OPINNÄYTETYÖ
Joulukuu 2017
Musiikin koulutus

Tikkarinne 9
80220 JOENSUU
(013) 260 600

Tekijä
Teemu Rämö

Nimeke
Vaihtoehtoisten kitaran vireiden käyttäminen työkaluna kappaleiden teossa

Tiivistelmä

Opinnäytetyössäni käsitellään vaihtoehtoisia kitaran vireitä kappaleiden teon näkökulmasta ja syitä, miksi kitaraa hyödyntävät kappaleiden kirjoittajat ovat siirtyneet käyttämään niitä. Tarkoituksena oli tuoda esille mahdollisimman yksinkertainen lähestymistapa kitaristeille erilaisiin kitaran vireisiin käytännöllisiä esimerkkejä hyödyntäen.

Opinnäytetyössäni tutkitaan vaihtoehtoisten kitaran vireiden eri jaottelutapoja ja niistä löytyviä ainutlaatuisia helposti löytyviä harmonisia ratkaisuja. Lisäksi kahden nuottiesimerkin avulla havainnollistetaan mahdollisia tapoja hyödyntää erilaisia kitaran vireitä kappaleiden teossa.

Tutkimustyön tuloksena syntyi nuottimateriaalia, jonka avulla on mahdollista havainnollistaa erilaisista kitaran vireistä löytyviä ainutlaatuisia sointuja yksinkertaisilla otteilla. Opinnäytetyössäni olevat sointudiagrammit soveltuvat hyödynnettäviksi kaikentasoisille kitaristeille.

Kieli
suomi

Sivuja 23

Asiasanat
Vaihtoehtoiset kitaran vireet, kitara, kappaleiden teko, säveltäminen

THESIS
December 2017
Degree Programme In Music

Tikkarinne 9
80220 JOENSUU
FINLAND
(013) 260 600

Author
Teemu Rämö

Title
Alternate Tunings as a Tool for Songwriting

Abstract

In this thesis, alternate tunings are considered from songwriting perspective as well as the reasons why songwriters have started to use them. The goal was to bring out for the guitarists a simple approach to guitar tunings with practical examples.

Various groups of the alternate tunings and unique harmonic solutions that you can easily find from them are studied in this thesis. In addition, two notated examples are given that exemplify how to use different tunings in songwriting.

As a result of this thesis notated material was created which demonstrates unique chords that are available in different tunings with simple chord shapes. The chord diagrams that were used in this thesis could be applied by all guitarists at any level.

Language
Finnish

Pages 23

Keywords
alternate tunings, guitar, songwriting, composing

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Kitaran standardivire	6
3	Vaihtoehtoiset kitaran vireet	7
3.1	Avovireet	7
3.2	Instrumenttivireet	8
3.3	Erikoisvireet	8
3.4	Intervallivireet	9
4	Vaihtoehtoiset kitaran vireet työkaluna	9
4.1	Vaihtoehtoiisiin kitaran vireisiin siirtyminen	9
4.2	Työkaluja Drop D-vireen käyttöön	10
4.3	Työkaluja avoimen D5-vireen käyttöön	11
4.4	Työkaluja avoimen G-vireen käyttöön	13
4.5	Työkaluja balalaikka-vireen käyttöön	16
4.6	Työkaluja kvarttivireen käyttöön	18
5	Transkriptiot esimerkkinä vaihtoehtoisten vireiden käytöstä	19
5.1	Transkriptioiden valitseminen	19
5.2	Midnight Stroll –transkriptio	20
5.3	Wonderful Life –transkriptio	21
6	Pohdinta	22
	Lähteet	23

1 Johdanto

Kappaleiden tekemisessä on yleensä keskeisessä asemassa harmoniasoitinmen hyödyntäminen, jotta esimerkiksi melodian säveltäminen olisi helpompaa. Omaa musiikkia tehdessä olen huomannut, että perinteisessä standardivireessä tulee melko helposti pitäytyttyä samanlaisiin sointuotteisiin ja asteikkokuvioihin. Kokemukseni perusteella koko instrumentti saattaa muuttua todella radikaalisti, jos soittimen viritys muutetaan siten, että ennestään tunnetut sointuotteet ja asteikkojen asemat eivät toimi.

Tutustumalla erilaisten kappaleiden tekijöiden tuotantoon huomasin, että mielenkiintoisimpia kappaleita olivat ne, joissa kitaran vire on perinteisestä vireestä poikkeava. Aikaisempien havaintojeni perusteella yksinkertaisilla otteilla löytyvät uudet soinnut ovat olleet luultavasti merkittävin syy, miksi kappaleen tekijät ovat siirtyneet käyttämään poikkeuksellisia kitaran vireitä.

Tässä opinnäytetyössä tarkoitukseni on perehtyä siihen, mitkä asiat ovat vaikuttaneet standardivireen syntyyn ja erilaisten kitaran vireiden jaottelutapoihin. Näiden lisäksi pyrin löytämään muista vireistä harmonian kannalta ainutlaatuisia sointusävyjä, jotka olisivat otettavissa mahdollisimman yksinkertaisella sointuotteella. Tavoitteenani on tuoda inspiraatiota kappaleiden tekemiseen harmonian näkökulmasta.

Koen, että kappaleen kirjoittamisen näkökulmasta kitara on hyvin yksinkertainen soitin, jolla pääsee helposti ja nopeasti alkuun sävellysprosessissa. Minulle uusissa vireissä olen havainnut, että sitä kautta on helposti mahdollista rikastuttaa harmoniaa yksinkertaisemmilla sointuotteilla verrattuna tuttuihin ja turvallisiin ratkaisuihin, jotka ovat hyödynnettävissä standardivireessä. Mielestäni uusien sointusävyjen etsiminen kokonaan uudesta vireestä voi toimia erinomaisena inspiraation lähteenä, koska mahdolliset soinnut ovat ainutlaatuisia jokaisessa kitaran vireessä.

Kitaransoittoa opiskellessani olen huomannut, että vaihtoehtoisten vireiden hyödyntäminen osana opetusta on ollut vähäistä. Tämän perusteella olen myös havainnut, että aiheeseen liittyvää kirjallisuutta on hyvin vähän saatavilla suomen kielellä. Toivon, että opinnäytetyöni inspiroisi kokeilemaan vaihtoehtoisista kitaran vireistä löytyviä ratkaisuja, jotka voisivat toimia työkaluna kappaleiden kirjoittamisessa ja kitaransoiton opetuksessa.

2 Kitaran standardivire

Kitaralle on muodostunut yksi viritystapa, jota käytetään standardina. Tämä tarkoittaa sitä, että kuudes ja matalin kieli on suuri E, viides kieli suuri A, neljäs kieli pieni D, kolmas kieli pieni G, toinen kieli pieni B ja ensimmäinen kieli yksi-viinainen E. Toisin sanoen sävelet luetellaan matalimmasta äänestä korkeimpaan. Kitaraa voidaan ajatella luutun sukulaissoittimena, joka on osittain teknologian ja sattuman kautta muodostunut nykyiseen muotoonsa (Sethares 2011). Renessanssiajan luutun virityksessä käytetään kvartteja ja suurta terssiä, jotka ovat muuten samat kuin standardivireessä, mutta ainoan eron luo suuren terssin (G-B) sijainti eri kielten välillä (Embleton 2017). Kitarassa tämä on 2. ja 3. kielten välillä, kun taas luutussa suuri terssi muodostuu 4. ja 5. kielten välille.

Varhaisin havainto muutetusta kielisoittimen vireestä löytyy klassisesta musiikista, jossa käytetään termiä scordatura kyseisestä ilmiöstä (Piston 1955). Luuttumusiikissa esiintyi 1500-luvulla matalimman kielen pudottamista kokonaisella sävelaskeleella alaspäin (Flowers 2015). Näitä vireitä käytettiin pääasiassa instrumentin äänialan laajentamiseksi ja sointiväriin muuttamiseksi. Säveltäminen monimutkaisempiin luutun ja barokkikitaran vireisiin tuli suosituksi 1600- ja 1700-luvulla, jonka seurauksena tabulatuuria suosittiin scordaturaan perustuvissa sävellyksissä perinteisen nuottikirjoituksen sijasta.

Standardiksi muodostuneen vireen vahvuutena voidaan pitää yksinkertaisten sormitusten muodostamista useimmille soinnuille, kuten esimerkiksi barresoinnille. Nämä mahdollistavat yleisimpien sointukulkujen opettelemisen todella nopeasti. Kokemukseni perusteella yleisimpien asteikkojen soittamiseen tämä

viritys toimii todella hyvin, sillä esimerkiksi asemassa soittaminen on mahdollista ilman suurta käden venyttelyä.

Heikkoutena standardissa vireessä näen laajempien sointujen soittamisen, sillä harvemmin on mahdollista soittaa nelisoinnut ja sitä laajemmat soinnut siten, että käyttäisi kaikki kieliä. Osittain ehkäpä syynä tästä virityksestä pois siirtymiseen voi olla se, että uudet viritykset tarjoavat odottamattomia sormituksia soinnuille, joita ei välttämättä ole aikaisemmin kuultu. Omia kappaleita tehdessä olen huomannut, että sointujen ja sointukiertojen rakentamisen pohjalla on todella herkästi barresoinnut, jolloin esimerkiksi harmonian rakentamiseen on haettava apua kosketinsoittimien puolelta.

3 Vaihtoehtoiset kitaran vireet

3.1 Avovireet

Vireitä, joissa avoimet kielet muodostavat soinnun, kutsutaan avovireeksi. Esimerkiksi avoin D-vire tarkoittaa sitä, että avoimet kielet koostuvat D-duurin kolmisoinnusta. Tämän voi helposti sekoittaa D vireeseen, joka sen sijaan tarkoittaa standardiviritystä, jonka kaikkia kieliä on laskettu kokonaisella sävelaskeleella. Lisäksi on myös olemassa Drop D -viritys, jossa kitaran standardivireen alin E-kieli on pudotettu D:ksi.

Avoimissa vireissä vahvuutena näen sen, että niissä on mahdollista hyödyntää useampaa avointa kieltä paikallaan pysyvänä bordunasävelenä¹. Tämä mahdollistaa melodisen liikkeen, jonka voi helposti tehdä esimerkiksi bassosävelellä tai kahdella kielellä soittaen samalla avoimia kieliä. Standardivireessä soinnun sisällä melodisen linjan kuljettaminen avointen vireiden mahdollistamalla tavalla ei onnistu. Sointuotteiden ottaminen avovireessä on useimmiten helpompaa verrattuna standardivireeseen (Weissman 2006, 7).

¹ Borduna on samalta äänenkorkeudelta soiva ääni, jonka tehtävänä on säestää muita ääniä (Sethares 2011, 16).

Erityisesti slide-kitaristit suosivat avoimia virityksiä, sillä ne mahdollistavat useamman kielen soittamisen samaan aikaan slide-putkea käyttäen (Ketola 2011, 66). Tämä tekee asteikkojen ja kolmisointujen käyttämisestä helpompaa, koska niihin löytyvät sävelet sijaitsee suurella todennäköisyydellä samassa nauhavälissä avovireen tuoman symmetrisyyden takia. Mielenkiintoisena lisänä on myös mahdollisuus hyödyntää kaikilla kielillä soivia huiluaääniä 5-,7- ja 12-nauhavälistä.

3.2 Instrumenttivireet

Instrumenttivireet perustuvat jonkun toisen instrumentin vireen siirtämiseen kitaralle. Tällaisia voivat esimerkiksi olla balalaikka, banjo ja dobro². Jos instrumentissa on vähemmän kuin kuusi kieltä, siitä saatetaan jättää soveltamatta virettä kaikille kitaran kielille (Sethares 2011, 34-35). Poikkeuksena tässä on balalaikan vire, joka sovelletaan basso- ja tenoribalalaikan mukaan.

Populaarimusiikissa instrumenttivireiden hyödyntäminen on melko harvinaista, mikä johtuu todennäköisesti kieli-instrumenttien ainutlaatuisesta viritystavasta. Täydellistä soveltamista kitaralle on vaikea tehdä, koska instrumentin kielimäärä on todennäköisesti erilainen ja kielten väliset intervallit saattavat vaihdella huomattavasti. Tästä johtuen myös kielten paksuutta olisi vaihdettava, jotta haluttu instrumenttivire toimisi täydellisesti.

3.3 Erikoisvireet

Erikoisvireenä voidaan pitää kitaran virettä, jota on muutettu avoimesta vireestä tiettyä kappaletta varten (Sethares 2011, 68). Lisäksi tähän kategoriaan voidaan sisällyttää kitaran vireet, jotka eivät välttämättä avoimena soidessaan tuota sointua, mutta sen sijaan sointuote on määräävässä asemassa.

Kaikkein käytetyin erikoisvire todennäköisesti on drop D-vire, jota on käytetty hyvin monipuolisesti erilaisissa tyyleissä. Tähän perehtyminen on paljon helpompaa, koska matala E-kieli on pudotettu kokonaisella sävelaskeleella D:ksi,

² Dobro on resonaattorikitara, jota käytetään erityisesti bluegrass – ja perinteisessä amerikkalaisessa musiikissa (Epiphone 2017).

joka mahdollistaa esimerkiksi kvintin soittamisen helposti seuraavalta kieleltä yhdellä sormella (Sethares 2011, 74). Alimman kielen pudotusta on myös varioitu laskemalla se E:stä B:ksi, jolloin käyttöön saa helposti oktaavin seuraavalta kielellä.

3.4 Intervallivireet

Kitaran vire, jossa kaikki kielet on viritetty saman intervallin päähän toisistaan kutsutaan intervallivireeksi (Sethares 2011, 52). Standardivirettä eniten muistuttava intervallivire on kvarttivire, jossa muutos tehdään ylimpään B- ja E-kieleen nostamalla ne C:ksi ja F:ksi. Perinteisestä vireestä poikkeava kielten kiristäminen vaikuttaa soittotuntumaan siten, että kielet ovat alltiimpia katkeamiselle nostetun virityksen seurauksena. Tätä ilmiötä on mahdollista välttää käyttämällä ohuempia kieliä. Intervallivireen suurena etuna on sointujen yksinkertaistaminen, koska samaa sointuotetta on mahdollista siirtää eri kieliryhmille. Erityisesti kvarttivireessä asteikkojen asemat muuttuvat yksinkertaisemmaksi.

4 Vaihtoehtoiset kitaran vireet työkaluna

4.1 Vaihtoehtoiseen kitaran vireisiin siirtyminen

Tutkiessani muutaman musiikillisesti hyvin erilaisen biisintekijän syitä kitaran vireisiin siirtyessä huomasin, että syy oli kuitenkin jokaisella sama. Tarkastelussa oli Mark Holcombin, Joni Mitchellin ja Mark Tremontin haastattelut. Jokainen näistä perusteli, että uudet vireet mahdollistavat harmonian kannalta hyvin erilaisia sointuja yksinkertaisilla sointuotteilla verrattuna standardivireeseen. Uusiin sointujen ja useimmiten niiden erilaisten sävyjen etsiminen toimii inspiraationa kappaleiden kirjoittamisessa (Tremonti 2013).

Ensimmäistä kertaa vaihtoehtoiseen kitaran vireisiin siirtyessä saattaa tuntua hämmentävältä se, että tutut sointuotteet eivät välttämättä toimi samalla tavalla. Kokemukseni perusteella tällaiset tilanteet pakottavat kuuntelemaan soinnun rakentamista yksi kieli kerrallaan. Palkitsevinta uusissa vireissä on helpommin

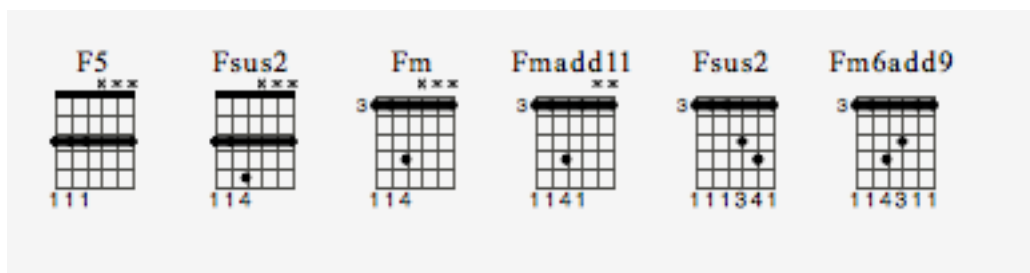
saatavilla olevat sointujen sävyt, jotka tekevät niistä ainutlaatuisia. Lisäksi yksinkertaisilla sointuotteilla voi olla mahdollista luoda laajempaa harmoniaa vaihtehtoisissa kitaran vireissä (Rodgers 1996).

Suosittelen kokeilemaan ensimmäisenä drop D-virettä, koska siinä on ainoastaan yksi kieli viritetty eri tavalla verrattuna standardivireeseen, jolloin sointujen soittaminen A-kielestä ylöspäin pysyy samanlaisena. Matalimmalla kielellä muuttunut suhde tarjoaa hieman erilaisia sointuotteita, joita kannustan etsimään uudessa vireessä.

4.2 Työkaluja Drop D -vireen käyttöön

Ensimmäisen vire, jonka yhteyteen tarjoan työkaluja on Drop D, koska se on ehkäpä yksi käytetyimmistä rytmimusiikissa (Sethares 2011). Syynä todennäköisesti on se, että muutos tehdään vain yhteen kitaran kieleen, minkä seurauksena aiemmin opitut asteikkoasemat ja sointuotteet eivät paljoakaan muutu. Ainoastaan matalimpaan E-kieleen perustuvat avo- ja barresointuotteet eivät enää välttämättä toimi samalla tavalla. Tämä vire kuitenkin mahdollistaa sulavan voimasointujen vaihdon yhdellä kielellä pudotetun alimman kielen ansiosta.

Suosittelen tässä vireessä testaamaan samaa periaatetta, jolla Kuvan 1 soinnut olen koonnut. Aloitin matalimmasta kielestä siten, että etusormi rakensi ensiksi ns. voimasoinnun, jonka jälkeen lähdin siirtämään ylemmällä D-kielellä sormea kromaattisesti ylöspäin, kunnes osuin sointuun, joka kuulosti oikealta. Pelkäämään jo alimmat kielet mahdollistavat yksinkertaisia otteita, joilla voi tuoda jotain uutta ennestään tunnettuihin sointuihin.

Kuva 1. Drop D-vireen sointudiagrammit.

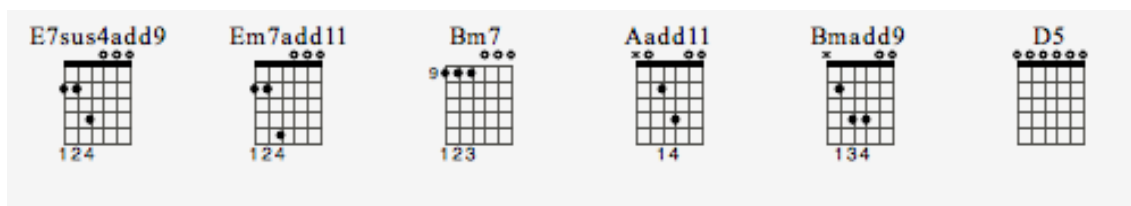
Seuraavana vaiheena lisäsin G-kieleltä uutta säveltä uuden sävelen muodostamaan mollisointuun. Ajatuksena oli myös barresoinnun hyödyntäminen, jolloin sointuote pysyisi mahdollisimman yksinkertaisena ja kättä joutuisi venyttämään maksimissaan kolmen nauhavälin verran. Löysin Fmadd11-soinnun, jonka soittaminen vastaavalla hajotuksella on käytännössä mahdotonta standardivireessä. Seuraavaksi etsin sointuja, joissa hyödynsin kaikkia kieliä barresoinnun muodossa. Näin löytyi sus2- ja m6add9-soinnut ilman teoreettista ajattelua.

Erilaisten yksinkertaisten sointuotteiden löytämisen jälkeen suosittelen hyödyntämään niitä muodostamalla sointukiertoja, jolloin niistä lopulta syntyy sävellysideoita. Tällä tavalla uudet mahdollisuudet harmonian suhteen konkretisoituvat vaihtoehtoisessa vireessä.

4.3 Työkaluja avoimen D5 -vireen käyttöön

Avoin D5–vire muodostaa nimensä mukaisesti myös voimasointunakin tunnetun D5 soinnun avoimista kielistä. Näin ollen kitara viritetään alimmasta kielestä ylimpään DADADD. B-kieltä nostaessa D:ksi on oltava varovainen virittämisen kanssa, sillä mahdollisuus kielen katkeamiseen on suurempi kuin muissa kielissä. Tämä vire toimii myös hyvin, jos kaikkia kieliä laskee puolikkaalla tai kokonaisella sävelaskeleella alaspäin alkuperäisestä vireestä. Drop D-vireen jälkeen tähän on helppo siirtyä, koska alimmat kolme kieltä on viritetty tismalleen samalla tavalla, jonka takia esimerkiksi aiemmin esitetyt add9- ja voimasoinnut ovat hyödynnettävissä tässä vireessä. Nämä soinnut saavat huomattavasti enemmän lisäväriä, kun tässä vireessä lisää avoimet yläkielet mukaan.

Tässä vireessä on suositeltavaa hyödyntää Drop D:stä tuttuja matalimpien kielten sointuotteita. Kuvassa 2 olevat E:hen pohjautuvat soinnut ovat nopean koikeilun tuloksia, jonka yhteydessä etsin käyttökelpoisia sointuja, joihin pystyi lisäämään avoimia yläkieliä.

Kuva 2. Avoimen D5–vireen sointudiagrammit.

Bm7-soinnun löytäminen tapahtui käytännössä siirtämällä aikaisemmin mainittua voimasoinnun otetta alimmilla kielillä siten, että ylimmät kielet jäivät vapaiksi. Tätä periaatetta soveltamalla löytyy monia muitakin inspiroivia sointuja hyödyntäen yksinkertaista sointuotetta, joiden hajotus on avoimessa D5–vireessä ainutlaatuinen ja samalla mahdoton soveltaa standardiin vireeseen.

Seuraavat kaksi sointuotetta, Aadd11 ja Bmadd9, ovat hyvin yksinkertaisia sointuotteita, mutta samalla myös ainutlaatuisia tässä vireessä. Vastaavanlaiseen soinnun hajotukseen on lähes mahdotonta päätyä standardissa vireessä, koska näissä soinnussa hyödynnetään lähes kaikkia kitaran kieliä. Näissä soinnuissa on lisäksi myös mahdollista lisätä ylimääräisiä säveliä ylimmille kielille, koska ne soivat unisonossa.

Aloittelevalle biisinkirjoittajalle tämä on hyvä vire, koska yksinkertaisimmillaan yhdellä sormella pärjää todella hyvin sointujen soittamisessa. Avoimet kielet muodostavat jo yksinään D5–soinnun. Näin soittamalla esimerkiksi etusormella mistä nauhavälistä tahansa barreotteella kaikkia kieliä on mahdollista saada kuulostamaan yksinkertaisia ja massiivia voimasointuja. Tämä on mahdollista vain siksi, koska kyseisessä soinnussa soi kaikki kielet, jolloin sointu myös soi laajemmalla alueella. Yksinkertaisuudessaan yhden sormen barresoinnussa on vain perussävel ja kvintti intervallina.

Soolojen soittamisen näkökulmasta tutut asteikkoasemat eivät enää päde, mikä takia ennestään tuttuihin melodisiin ideoihin ei ole mahdollista turvautua. Avoin D5 -vire on kuitenkin erinomainen vire kokeilla hieman erilaista lähestymistapaa kitaran soitossa, koska tässä vireessä asteikkojen asemat ovat symmetrisiä. Aloittelevalle biisintekijälle näen tämän vireen erinomaisena vaihtoeht-

tona aloittaa melodioiden tai soolojen kirjoittamisen, koska yksinkertaisimmillaan kahdella sormella on mahdollista saada muodostumaan nelisävelikkö, tetrakordi. Kuvan 3 nuottiesimerkissä on demonstroitu kyseinen asteikko ensimmäisessä tahdissa. Seuraavassa tahdissa lisäsin vain yhden sävelen, jotta asteikko sisältäisi duuriasteikon karaktääriään. Mollissa tämä myös toimii siten, että terssin ottaa D-kielen sijaan A-kielen kahdeksannesta nauhavälistä.

Kuva 3. Asteikkoasemat avoimessa D5 –vireessä.

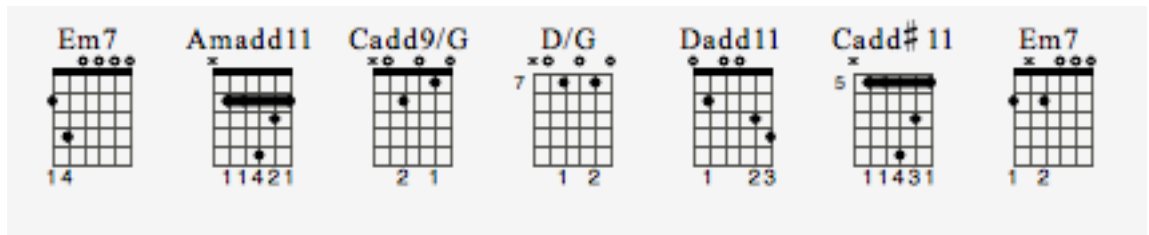
Melodian soittamisen kannalta on myös suositeltavaa kokeilla vapaiden kielten hyödyntämistä. Esimerkiksi pelkästään oktaavin kuljettaminen vapaiden kielten soudessa kuulostaa tässä vireessä ainutlaatuiselta. Lisäksi hieman sointutyyppistä variaatiota on mahdollista hyödyntää ylemmillä kielillä soivan unisonon takia. Halutessaan noihin voi kokeilla vielä lisätä matalampia kieliä mukaan.

4.4 Työkaluja avoimen G –vireen käyttöön

Avoimista vireistä seuraavana vaihtoehtona on siirtyä avoimeen G-vireeseen, joka viidellä ylimmällä avoimella kielellä tarjoaa G-duuri kolmisoinnun (DGDGBD). Standardivireestä tuttu voimasointuote on hyödynnettävissä perustuen alimpaan kieleen, jota voi halutessaan täydentää muilla kielillä. Avoimet kielet tarjoavat tässä vireessä hyvin ainutlaatuisen kuuloisia hajotuksia erilaisista soinnuista.

Avoimen G-vireen etuna on hyvin duuripainotteiset sointuotteet, jotka ovat helposti siirrettävissä ympäri otelautaa (Kuva 4). Mollisoinnut ovat tässä vireessä

huomattavasti hankalampia ottaa, minkä seurauksena erilaiset sentyyppiset sointusävyt on haastavampia soittaa viidellä tai kuudella kielellä.

Kuva 4. Avoimen G5 –vireen sointudiagrammit.

Standardivireestä tuttua voimasointuotetta hyödyntämällä on mahdollista saada tässä kitaran vireessä helposti Em7 –sointu jättämällä ylimmät kielet vapaaksi sointudiagrammin osoittamalla tavalla (ks. Nuottiesimerkki 2). Tämäntyyppinen sointuote jättää vapaaksi kaksi sormeaa vasemmasta kädestä, joita voi käyttää tuomaan lisää väriä harmoniaan.

Helpon liikuteltavana barrootteena oleva mollisointu on todennäköisesti Amadd11, joka tarjoaa tässä vireessä hyvin ainutlaatuisen kuuluisen soinnun hajotuksen (Kuva 5). Poikkeuksellista tästä tekee se, että kolme ylintä ääntä ovat peräkkäin sekunnin etäisyydellä seuraavasta. Kitaran standardissa vireessä tällainen sointuote on käytännössä mahdoton, mutta tässä vireessä se on helposti liikuteltavissa.

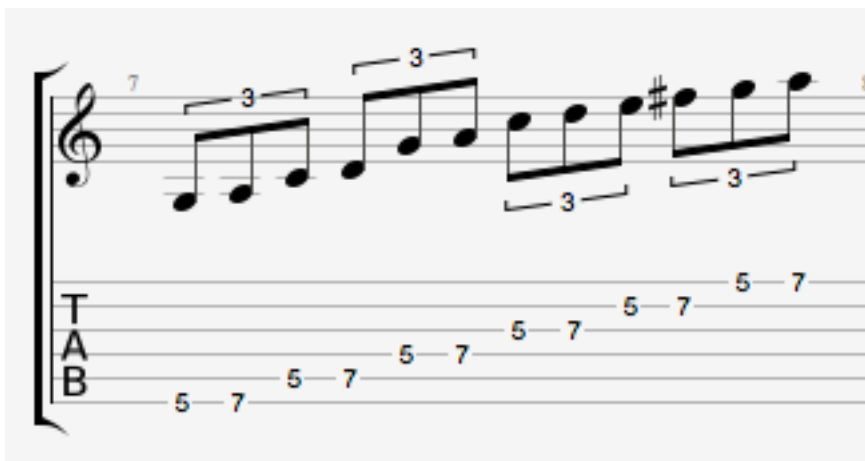
	Em7	Amadd11
T	0	2
A	0	3
B	4	2

Kuva 5. Mollisoinnut avoimessa G –vireessä.

Mollisoitujen lisäksi avoin G-vire antaa mahdollisuuden kuljettaa melodiaa si- säkielillä siten, että vapaat kielet pysyisivät bordunasävelinä (Sethares 2011). Näin on mahdollista saada hyvin mielenkiintoisen kuuloisia sointuja, kuten Cadd9/G tai D/G:n kaltaisia sointuja. Tällaiset ilmiöt saavat kitaran soinnut kuu- lostamaan siltä, että soinnun sisällä tapahtuisi melodista liikettä, joita voisi hyö- dyntää esimerkiksi tuomaan mielenkiintoa harmoniaan tai luomaan melodista liikettä välisoittoon.

Duurisoitujen suhteen kolmisointu on helposti saatavilla yhdellä sormella pai- namalla yhdestä nauhavälistä. Poikkeuksellisia duurin sävyjä ajatellen sointu- diagrammissa oleva Cadd#11 on yksi vaihtoehto, miten esimerkiksi duurisoin- nun sävyä voi lähteä muokkaamaan. Toiseksi ylimmältä kieleltä löytyvää #11 - säveltä voi helposti pudottaa kromaattisesti alaspäin. Lisäksi samasta sointuot- teesta on mahdollista ottaa hieman yksinkertaisemmin Csus2add#11, liikutta- malla kolmannelta kieleltä sormi seitsemänteen nauhaväliin.

Soolojen soittamisen kannalta ennestään tunnetut asteikkoasemat eivät päde tässä vireessä, mikä sen sijaan pakottaa lähestymään melodioiden soittamista hieman eri tavalla. Kuvassa 6 on esitetty G-duuriasteikko kahdella nauhavälillä, mikä tekee asteikosta tässä tapauksessa hyvin symmetrisen. Tämän takia esi- merkiksi blueskitaristit suosivat tätä virettä sliden kanssa soittamisessa, koska useimmiten sillä soitetaan kahta tai kolmea kieltä yhtä aikaa (Ketola 2011). Täl- laista vaihtoehtoista lähestymistapaa voi myös hyödyntää sooloja ja melodioita soittaessa. Sliden käyttö ei suinkaan ole välttämätöntä, mutta ideaa voi hyödyn- tää käyttämällä muilta kieliltä löytyviä intervaleja samasta asemasta.

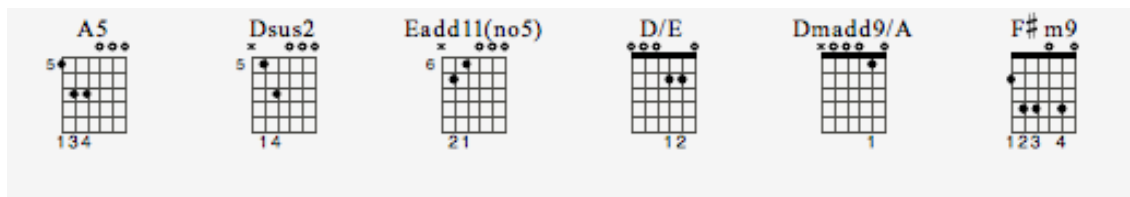

Kuva 6. Avoimen G-vireen asteikkoasema.

4.5 Työkaluja balalaikka –vireen käyttöön

Instrumenttivireistä ehkäpä helpoimpana kokeilun kohteena on balalaikan vire, koska muutos koskee vain ylimpiä kieliä, joita lasketaan huomattavasti alemmas. G ja B –kielet lasketaan E:ksi, jolloin käyttöön saadaan kaksi kieltä soimaan unisonossa. Ylin E-kieli pudotetaan vielä A:ksi, jolloin kokonaisuudessaan vire tulee olemaan EADEEA. Tämä on peräisin basso- (EAD) ja primabalalaikan (EEA) vireestä. Teoriassa avoimet kielet muodostavat $Asus4/E$ –soinnun.

Balalaikasta sovelletussa kitaran vireessä on hyödynnettävissä standardivireestä tutut voimasoinnut alimmilla kielillä. Tämä sointuote on hyvin liikuteltavissa ja laajennettavissa avosoinnuksi soittamalla vapaat yläkielet. Etenkin A-kieleen pohjautuvat voimasoinnut toimivat hyvin avosointuna, koska on mahdollista hyödyntää kahta sormeaa haluamallaan tavalla ja painamalla esimerkiksi toista unisonossa soivaa E:tä. Oheisessa sointutaulukossa (ks. Kuva 4) on demonstroitu kolmea voimasointuotetta, joista kaksi ensimmäistä ovat $A5$ ja $Dsus2$. Lisäksi viimeisenä oleva $F\#m9$:n sointuotteen tyyppi on liikuteltavissa vapaasti ympäri otelautaa, mutta soinnun laatu tulee silloin muuttumaan avoimien kielten takia. Siirrettäessä painetut kielet muodostavat kolmisoinnun, jonka lisäksi avoimilla kielillä soi A ja E.

Kuva 7. Balalaikka –vireen sointudiagrammit.

Avosointuina balalaikan vire tarjoaa hyvin paljon mielenkiintoisia vaihtoehtoja, sillä standardivireestä tuttujen intervallien ja kolmisointujen hyödyntäminen on mahdollista alimmilla kielillä. Tästä esimerkkinä Eadd11(no5) sointuote, josta on käytännössä otettu pohjasävel A-kieleltä ja suuri terssi D-kieleltä. Ylimmältä kieleltä täydentyy tähän sointuun add11–sävyä tuomaan A.

Balalaikan kaltainen instrumenttivire tarjoaa paljon erilaisia mahdollisuuksia sointuihin kielten välisten intervallien takia. Esimerkiksi D/E:n ja Dmadd9/A:n kaltaiset avosoinnut ovat hyvin ainutlaatuisia avosointuja, joita on lähes mahdoton tuottaa muissa kitaran vireissä täydellisesti. Kyseisissä soinnuissa näen etuna myös sen, että ne ovat mahdollista muuttaa barresoinnuksi, jolloin pohjasävel on vaihdettavissa.

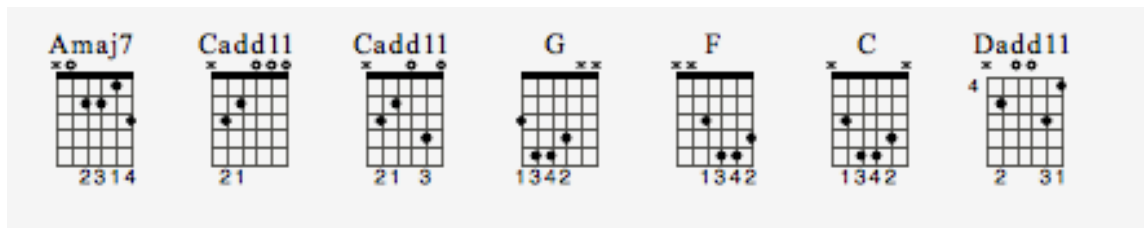
Sävyiltään EADEEA–vire kuulostaa paljon poikkeavalta aikaisemmin mainittuihin vireisiin. Tämä johtuu siitä, koska ohuimpien kielten sävelkorkeutta on laskettu runsaasti, mikä luonnollisesti vaikuttaa kielten kireyteen. Löysemmät kielet saavat kitaran kuulostamaan sitarilta.

Soolojen soittamisen kannalta balalaikan vireen sovellus kitaralle on erinomainen vaihtoehto, jos haluaa testata kokonaan erilaista lähestymistapaa kitaran soittoa kohtaan. Käytännössä kolmen alimman kielen asteikkokuvioita on mahdollista hyödyntää standardivireestä, mutta sen jälkeen ylemmillä kielillä tapahtuu huomattavasti suurempi muutos asemien suhteen. Balalaikan vireestä lainatut yläkielet tarjoavat hyvän mahdollisuuden hyödyntää esimerkiksi vapaita kieliä tai D5–vireen kaltaisesti sointuja. Unisonossa soivat E-kielet tekevät sekunnin soittamisesta huomattavasti helpompaa ja tämän seurauksena intervallien hyödyntäminen tulee poikkeamaan standardivireestä tutulla tavalla.

4.6 Työkaluja kvarttivireen käyttöön

Intervallivireistä helpoiten lähestyttävissä on luultavasti kvarttivire, koska se muistuttaa huomattavan paljon standardivirettä. Muutos tehdään tässä vireessä B-kielellä, joka nostetaan C:ksi ja ylemmällä E-kielellä, joka nostetaan puolikkaalla sävelaskeleella F:ksi. Kokonaisuudessaan kvarttivire on EADGCF. Ennestään tutut avo- ja barresoinnut eivät enää toimi samalla tavalla, minkä seurauksena sointuotteisiin on tehtävä muutoksia.

Kvarttivireen suurimpana etuna on se, että standardivireen tuntemus on huomattavasti helpommin sovellettavissa kuin avovireissä. Esimerkiksi tutut avosoinnut muodostavat erilaisen sointusävyä (Kuva 8). Ensimmäiset kolme sointua ovat erinomainen esimerkki siitä, minkä verran avosoinnut muuttuvat kvarttivireessä. Amaj7-sointu on otteena tismalleen samanlainen kuin standardivireen Am7. Seuraavana oleva Cadd11-sointu on otettu standardivireestä tutulla Cmaj7-otteella. Kolmantena oleva Cadd11 –sointuote on vaihtoehtoinen tapa ottaa sama sointu, joka kuulostaa hieman erilaiselta. Tämä johtuu siitä, että ylimpänä sävelenä oleva F soi unisonossa kahdella ylimmällä kielellä.

Kuva 8. Kvarttivireen sointudiagrammit.

Sointujen opettelemisen näkökulmasta kvarttivire on hyvin yksinkertainen, koska kolmisoinnut ovat helposti soitettavissa neljällä peräkkäisellä kielellä. Sointudiagrammissa olevat G-, F-, ja C-duurisoinnut on demonstroitu kolmella eri kieliyryhmällä samasta asemasta. Tässä esimerkissä havaitsin, että duuriasteikosta löytyvät sointujen kolme perustehoa (Joutsenvirta & Perkiönmäki 2008), I,IV,V ovat helposti otettavissa ilman suurta liikettä otelautakädessä.

Avosointujen suhteen kvarttivire ei tarjoa yhtä paljon ainutlaatuisia vaihtoehtoja kuin avo- ja erikoisvireet. Nopean etsimisen tuloksena löysin helposti otettavan

Dadd11-soinnun, joka oli poikkeuksellisen kuuloinen. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että kyseisessä sointuotteessa alimmat kielet soivat unisonossa ja niiden lisäksi G-kielellä soi kvartti suhteessa D:hen. Soinnun kaksi ylintä säveltä soi lähes oktaavia ylempää G:stä, mikä saa tämän soinnun kuulostamaan inspiroivalta kappaleiden tekoa ajatellen.

Melodian soittamisen näkökulmasta kvarttivire toimii hyvin samankaltaisesti kuin standardivire (Kuva 9). Asteikkojen asemat, sointuotteet ja arpeggiot ovat huomattavasti helpommin hyödynnettävissä samasta asemasta käyttämällä hyväksi aikaisemmin todettua sointujen liikuttelevuutta. Huomattavan suuren samankaltaisuuden vuoksi standardivireeseen nähden en havainnut kvarttivireen olevan inspiroiva verrattuna aikaisempiin vireisiin.

Kuva 9. Kvarttivireen asteikkoasema.

5 Transkriptiot esimerkkinä vaihtoehtoisten vireiden käytöstä

5.1 Transkriptioiden valitseminen

Kahdella hyvin erilaisella transkriptiolla havainnoin harmonian suhteen käytännöllisiä toimintatapoja, joilla vaihtoehtoisia kitaran vireitä on hyödynnetty kappaleiden teossa. Esimerkkikappaleet ovat avo- ja erikoisvireistä, mutta yhdistävä-

nä tekijänä niissä on havaittavissa yksinkertaiset sointuotteet ja sen seurauksena muutos poikkeukselliseen harmonian hyödyntämiseen kitaralla.

5.2 Midnight Stroll –transkriptio

Ensimmäisenä esimerkkikappaleena vaihtoehtoisista vireistä on Dave Weinerin säveltämä Midnight Stroll (Kuva 10). Kyseinen kappale on sävelletty erikoisviireeseen, joka on muovautunut yksinkertaisen sointuotteen ympärille. Tämän sävellyksen vire on E A Db Ab C Eb (kielet alimmasta ylimpään), jolloin pelkät avoimet kielet eivät muodosta soidessaan järkevää sointua. Tämä on hyvin ainutlaatuinen vire, mutta samalla erinomainen esimerkki erikoisvireen hyödyntämistavoista.

♩ = 78

S-Gt

mf

Ab Eb/Ab Fm7(no5)/Ab

Ab Ab sus4add9

Db madd9/Ab Ab Db madd9/Ab

Kuva 10. Midnight Stroll.

Midnight Stroll –kappaleen alkupuolella esiintyvässä arpeggiokuviossa on havaittavissa hyvin yksinkertainen sointuote oheisen tabulatuurin perusteella. Harmoninen liike tapahtuu 2. ja 4. kielillä, joilla painetaan tabulatuurin osoitta-

mista nauhaväleistä. Nuottiesimerkin sointuotteissa hyödynnetään muutetun vireen ansiosta avoimia kieliä.

Harmonisen sisällön näkökulmasta tässä vireessä ja kappaleessa on hyödynnetty ainutlaatuisia sointuotteita ja sävyjä, joita on vaikea matkia muissa kitaran vireissä. Erityisesti Dbmadd9/Ab on huomattavasti haastavampi soittaa nuottikuvan esittämällä tavalla standardivireessä. Useimmissa sointuotteissa esiintyy saman sävelen soittamista unisonossa seuraavalta kieleltä, joka tuo omanlaista sointiväriä kappaleeseen.

5.3 Wonderful Life –transkriptio

Toinen esimerkkikappale amerikkalaisen rock-yhtyeen Alter Bridgen kappale Wonderful Life. Kyseinen kappale on sävelletty hyödyntäen avointa G–virettä, joka luokiteltiin avovireeksi aikaisemmin. Transkriptiossa tutkin säkeistössä soittavaa kitarakuviota (Kuva 11).

♩. = 51

S-Gt

mf

1. Csus2

2. Csus2(no5)

T
A
B

Kuva 11. Wonderful Life.

Wonderful Life –kappaleen säkeistön kitarakuviota on hyvä esimerkki siitä, millaisia sointujen sävyjä on helposti löydettävissä muutaman nauhavälin etäisyydeltä toisistaan. Suurimmillaan soinnuissa otetaan otelautakädellä kahden nauha-

välin etäisyydellä olevia sointuja. Näiden lisäksi avoimia kieliä on hyödynnetty, kuten aikaisemmassa esimerkissä.

Harmonian kannalta transkriptiossa on havaittavissa paljon terssin ja sekuntin hyödyntämistä. Näiden lisäksi ilmenee, että samaa säveltä soitetaan eri kieliltä, joka vaikuttaa saman melodisen kuvion jatkuvuuteen toistojen muodossa. Neljännessä tahdissa esiintyvä unisono ylimmillä kielillä tekee tästä ainutlaatuisia soitettavaa avoimessa G-vireessä, koska vastaavanlaista ei ole mahdollista soittaa standardivireessä.

6 Pohdinta

Oman kokemukseni kautta olen huomannut, että vaihtoehtoiset vireet toimivat inspiroivana työkaluna kappaleiden teossa, koska jokainen kitaran vire tarjoaa ainutlaatuisia sointusävyjä, jotka ovat mahdollisia yksinkertaisilla sointuotteilla. Tätä soveltamalla olen vienyt sävellysprosessiani kokonaan uuteen suuntaan, jonka seurauksena harmoniset ratkaisut ovat olleet värikkäämpiä. Kirjoittamani virekohtainen materiaali toimii hyvänä lähestymistapana ennestään tuntemattoman vireen sointuja lähestyessä.

Opinnäytetyötäni tehdessä havaitsin, että erityisesti avo- ja erikoisvireet ovat täynnä ainutlaatuisia ja helposti lähestyttäviä harmonisia ratkaisuja. Mielestäni nämä ovat erinomainen keino tuoda vaihtelua säveltämiseen hyödyntäen kitaraa harmoniaainstrumenttina, koska jokainen muunnettu vire tarjoaa uudenlaisia sointuja, joita samalla instrumentilla on aikaisemmin ollut vaikeampi ottaa.

Tulevaisuudessa tulen hyödyntämään enemmän vaihtoehtoisia kitaran vireitä osana sävellysprosessia ja opetustyötäni, koska näen uudet vireet inspiroivana työkaluna tuomaan harmoniaan mielenkiintoista vaihtelua. Koen, että tällä tavalla saan kappaleeni kuulostamaan ainutlaatuiselta. Konkreettisen hyödyntämisen lisäksi näen laajemman tutkimuksen tekemisen opinnäytetyöstäni mahdollisena, koska aiheesta liittyvää materiaalia on niukasti kappaleiden teon ja harmonian käyttämisen näkökulmasta.

Lähteet

- Embleton, M. 2017. Lute tuning.
<http://www.lutesociety.org/pages/lute-tuning> 13.5.2017.
- Epiphone. 2017. Dobro Hound Dog Round Neck.
<http://www.epiphone.com/Products/Bluegrass/Dobro-Hound-Dog-Round-Neck.aspx> 15.12.2017.
- Flowers, J. 2015. Altered States of Performance: Scordatura In The Classical Guitar Repertoire. Athens.
- Joutsenvirta, A & Perkiömäki, J. Musiikinteoria 1. 2008. Ikaallinen: Modus Musiikki.
<http://www2.siba.fi/muste1/index.php?id=12&la=fi> 4.12.2017.
- Ketola, T. 2011. Kitaristin työkalupakki. Jyväskylän yliopistopaino.
- Piston, W. 1955. Orchestration. New York: Norton.
- Rodgers, J. 1996. The guitar odyssey of Joni Mitchell. Acoustic Guitar Magazine.
<http://www.jonimitchell.com/library/view.cfm?id=38> 4.9.2017.
- Sethares, W. 2011. Alternate tuning guide. Madison, Wisconsin: University of Wisconsin. Department of Electrical Engineering.
- Tremonti, M. 2013. Mark Tremonti The Sound and The Story.
- Weissman, D. 2006. Guitar tunings: A comprehensive guide. New York: Routledge.